

บทที่ 4

ตำนานโนรา

ตำนานโนรา

เมื่อกล่าวถึงตำนาน (myth) ก็หมายถึงเรื่องเล่าเก่าแก่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ดังนั้นจึงสามารถเป็นเครื่องบันทึกเหตุการณ์ โลกทัศน์ และความคิดของสังคมไว้ในอีกรูปแบบหนึ่ง ตำนานส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับสิ่งลึกลับมหัศจรรย์หรือเป็นการแสดงความพิเศษของบางสิ่งบางอย่างก็ได้ และแน่นอนว่าเมื่อตำนานถูกเล่าสืบทอดต่อกันมาหลายยุคหลายสมัย ก็อาจทำให้คนแต่ละยุคแต่ละสมัยตีความตำนานนั้นๆ แตกต่างกันไป ตำนานมีหลายประเภท อาทิ ตำนานสร้างโลกและจักรวาล ตำนานผี ตำนานพิธีกรรมและตำนานประจำท้องถิ่น เป็นต้น โดยเฉพาะตำนานพิธีกรรมและตำนานประจำท้องถิ่นจะมีลักษณะพิเศษตรงที่แต่ละชุมชน จะใช้ตำนานดังกล่าวเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นการเฉพาะ เช่น ต้องการให้สมาชิกทราบเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชนตนเอง เพื่ออธิบายภูมิศาสตร์ สถานที่ หรืออธิบายเหตุของการประกอบพิธีกรรมใดพิธีกรรมหนึ่ง เป็นต้น (บัวริน วงศ์ศรี, 2549: 2) เช่นเดียวกับเรื่องของตำนานโนราของท้องถิ่นภาคใต้ที่มีทั้งความเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความลึกลับ มหัศจรรย์ และอาจเป็นเรื่องเหลือเชื่อบ้างบางตอน มีการเล่าขานสืบทอดกันมามากกว่าระยะเวลา 400 ปี แต่ไม่มีการบันทึกเรื่องราวอย่างชัดเจน เป็นเพียงการใช้มุขปาถะต่อกันมาผ่านระยะเวลาอันยาวนาน จึงทำให้ตำนานโนราบางส่วนได้ตกหล่น หรือเพิ่มเติมจนมีการความคิดแตกออกเป็นหลายสาขา ทั้งนี้ก็เป็นผลมาจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อม ความคิด ความเชื่อและวิธีการสืบทอดที่ไม่เหมือนกันจึงทำให้มีข้อปลีกย่อยที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 กระแสหลักๆ คือ

กระแสที่หนึ่ง เชื่อว่าโนรามีกำเนิดและรุ่งเรืองในภาคกลาง แล้วถ่ายทอดมายังภาคใต้ และได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นโนราในปัจจุบัน มี 3 ตำนาน ดังนี้ (อุดม หนูทอง, 2542: 3871-3900)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอ้างถึงหลักฐานอันเป็นตำนานที่ได้ไปจากนครศรีธรรมราช ดังปรากฏในหนังสือตำนานละครอิเหนาว่า “ในคำไหว้ครูของโนรามีกำกล่าวถึงครูเดิมของโนราที่ชื่อขุนศรีท้าวผู้ซึ่งอยู่ในกรุงศรีอยุธยา มีความผิดต้องราชทัณฑ์ ถูกปล่อยแพไปเสียจากพระนคร จนแพลอยไปติดอยู่ที่เกาะสีชัง พวกชาวเรือทะเลมาพบเข้า จึงรับไปส่งขึ้นที่เมืองนครศรีธรรมราช ขุนศรีท้าวจึงได้เป็นครูฝึกโนราให้มีขึ้นที่เมืองนครเป็นต้นมา”

ตำนานละครชาติของกรมศิลปากร ปรากฏในหนังสือการละเล่นของไทย สรุปความ ได้ว่า ท้าวทศวงศ์กับนางสุวรรณดารา ครองกรุงศรีอยุธยา มีธิดาชื่อนวลทองสำลี เมื่อเจริญวัย เทพยดาได้บันดาลให้ตั้งครรภ์โดยนางมิได้มีสามี เมื่อความทราบถึงพระบิดาจึงให้โหรทำนาย ได้ความว่า บ้านเมืองจะเกิดนักเลงชาติ ท้าวทศวงศ์เกรงจะอับอายแก่ชาวเมือง จึงลอยแพธิดาไป ตัดเกาะสี่ซัง เทพยดาเนรมิตศาลาให้อาศัย เมื่อประสูติพระโอรส เทพยดาก็ชุบที่เลี้ยงให้ ต่อมา โอรสเข้าไปเที่ยวเล่นในป่า เห็นกษัตริย์รำรำก็จดจำท่าทาง เมื่อพระชันษาได้ 9 ขวบ เทพยดาให้ นามว่าพระเทพสิงหนร พร้อมกับชุบพรานบุญและหน้ากากพรานให้ออกรำเล่นกับพระเทพสิงหนร ครั้งหนึ่งขณะนอนหลับอยู่ได้ตื่นไม่มีเทพยดามารำให้ดู 12 ท่า ทั้งเนรมิตทับให้ 2 ใบ ชุบขุนศรีศรัทธา ให้เป็นครูโนรา แล้วยังเนรมิตเรือให้อีกรำหนึ่งเพื่อให้บุคคลทั้งหมดเดินทางกลับอยุธยา ระหว่างทาง ก็เที่ยวรำโนราไปทั่ว จนท้าวทศวงศ์มีรับสั่งให้เข้าเฝ้า เมื่อทราบว่าเป็นลูกและหลานก็ให้การต้อนรับ และให้มีการรำโนราเรื่อยมา

นายพูน เรืองนนท์ ปรากฏในหนังสือ การละเล่นของไทย ของมนตรี ตราโมท ว่า “พระเทพสิงหนรกับแม่ศรีคงคาเป็นสามีภรรยา กัน ทั้งคู่เป็นผู้มีความสามารถในการแสดงละครชาติ ได้เป็นอย่างดี แต่เป็นคนเขี้ยวใจ ต้องเที่ยวเร่ร่อนแสดงละครยี่งที่ต่างๆ เพื่อหาเลี้ยงตัว จนการ แสดงเลื่องลือไปทั่วเมือง ตลอดจนนางฟ้าเทวาก็มาดูกันอย่างเพลิดเพลินจนลืมนั้นไปเข้าเฝ้า พระอิศวร ทำให้ทรงกริ้วเป็นอย่างมาก จึงจะจัดละครโรงใหญ่ขึ้นเพื่อประชันกัน และจะทำลายการ แสดงของพระเทพสิงหนรและแม่ศรีคงคา แม้พระวิศสุกรรมจะทูลทัดทานแต่ก็ไม่เชื่อ ดังนั้น พระวิศสุกรรมจึงบอกให้คนทั้งสองทำที่ประทับของพระองค์ไว้ด้วย แล้วพระองค์จะลงมาช่วยเพื่อ ไม่ให้แพ้ต่อพระอิศวร” จากตำนานนี้จึงเป็นธรรมเนียมของการแสดงโนราที่ให้มีการผูกผ้าแดงปักไว้ กลางโรงหรือมิฉะนั้นก็ให้สมมติเอาเสาอื่นแทน

กระแสนที่สอง เชื่อว่าโนร่ากำเนิดและรุ่งเรืองในท้องถิ่นใต้แล้วมีการ แพร่ไปยังภาคกลาง

คำบอกเล่าของขุนอุปถัมภ์รักษากร (โนราฟุ่ม เทวา) จังหวัดพัทลุง (อุดม หนูทอง, 2542: 3897) พระยาสายฟ้าฟาดเป็นกษัตริย์ครองเมืองฯ หนึ่ง มีชายาชื่อพระนางศรีมาลา ธิดาชื่อนวลทองสำลี วันหนึ่งนางนวลทองสำลีทรงสุบินนิมิตว่ามีเทพธิดามารำรำให้ดู ทั้งหมดมี 12 ท่า เป็นท่ารำที่สวยงามมาก มีเครื่องประโคมดนตรี คือ กลอง ทับ โหม่ง ฉิ่ง ปี่ และแตระ นางจึงได้ ผูกสอนให้พวกสาวใช้ได้รำรำเพื่อเป็นคูรำ จากนั้นมีการประโคมเครื่องดนตรีและรำรำเป็นที่ ครั้นแครงในปราสาทของนางเป็นประจำทุกวัน อยู่มาวันหนึ่งนางอยากเสวยเกสรดอกบัว หลังจาก

นั่นก็ตั้งครรภี พระยาสายฟ้าฟาดเสด็จมาทอดพระเนตรการรำของธิดาตามปกติจึงเห็นว่านางมีครรภี เมื่อทราบว่าเป็นเพราะกินเกสรดอกบัวก็ไม่เชื่อ จึงลอบพานางไปติดที่เกาะกะซังจนคลอดพระโอรสและสอนรำโนรา แล้วโอรสก็ได้อาศัยเรือพ่อค้าเที่ยวรำโนราไปยังเมืองพระอัยกา เรื่องโนราแพร่กระจายจนพระยาสายฟ้าฟาดปลอมตัวไปดูการแสดง ได้สอบถามรู้ความเป็นราชนัดดา จึงรับสั่งให้เข้าวังและให้อำมาตย์ไปรับนางนวลทองสลักกลับเมือง แต่นางไม่ยอมกลับมา จนต้องจับมัดขึ้นเรือมา ระหว่างการเดินทางก็มีจระเข้มาขวางทางจนต้องปราบก่อนเข้าเมือง พระยาสายฟ้าฟาดจึงจัดพิธีรับขวัญและให้มีการแสดงโนราขึ้นด้วย พร้อมประทานเครื่องต้นให้เป็นเครื่องแต่งกายของโนรา และพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้ราชนัดดาเป็น “ขุนศรีศรัทธา” ตั้งแต่นั้นมา

ในรายก ชูบัว ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงโนรากล่าวถึงตำนานโนราว่า มีเจ้าเมืองหนึ่งชื่อพระยาสายฟ้าฟาด ชายาชื่อนางศรีดอกไม้ ธิดาชื่อนวลทองสลัก เมื่อนวลทองสลักเป็นสาวพระอินทร์ส่งให้เทพบุตรมาจุติในครรภี จนเมื่อบิดาสังเกตเห็นจึงลอบแพพร้อมทั้งพี่เลี้ยงอีก 4 คนไปติดที่เกาะกะซังจนคลอดบุตรออกมาชื่อว่า “อจิตกุมาร” โตขึ้นก็หัดรำรำด้วยตนเอง เมื่อชำนาญก็เดินทางออกรำจนมีชื่อเสียง ความทราบถึงพระยาสายฟ้าฟาดจึงรับสั่งให้เข้าวัง เมื่อพบกันจึงพระราชทานนามใหม่ให้ว่า “ขุนศรีศรัทธา” พร้อมด้วยเครื่องทรง และให้ไปรับนางนวลทองสลักแต่ให้พักรออยู่นำเมือง ทำพิธีสะเดาะเคราะห์อยู่ 3 วัน 2 คืน ตั้งแต่วันพุธถึงวันศุกร์ โดยมีพระยาสายฟ้าฟาดเป็นประธาน ต่อมาพิธีนี้จึงกลายเป็นธรรมเนียมในการทำพิธีกรรมของโนรา มีพิธีกับันตัดจุก ครอบเทริด และหลังจากนั้นขุนศรีศรัทธาก็ได้ฝึกหัดโนราให้กับอำมาตย์และข้าราชการบริวาร ซึ่งมีผลให้โนราแพร่หลายในเวลาต่อมา (คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ, 2545: 159-160)

นายช้อน ศิวายพราหมณ์ (อุดม นนททอง, 2542: 3889) ศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี เล่าไว้เป็นกลอนสี่ แต่โดยรวมแล้วสรุปได้ว่า การกำเนิดของชาติรี (โนรา) มีท้าวโกสินทร์ และชายนามว่าอินทรภรณ์ ผู้ครองเมืองพัทลุง มีโอรสชื่อศรีสิงห์รณ เรร่อนรำโนราทุกวัน จนทำให้บิดาอับอาย ห้ามก็ไม่ฟัง จึงตัดสินใจลอบแพโอรสพร้อมกับสาวใช้อีก 12 คน ลอบไปติดเกาะสี่ซัง ก็ยังคงรำจนชื่อเสียงเลื่องลือไปไกล จนมีเรือพ่อค้ารับกลับเมือง เมื่อบิดาได้พบก็เปลื้องเครื่องทรงให้แล้วก็ได้มีการรำโนราต่อมาตั้งแต่นั้น

ในราวัด จันท์เรือง (คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ, 2545: 160-163) เล่าตำนานโนราว่า พระยาสายฟ้าฟาดมีชายาชื่อศรีดอกไม้ ธิดาชื่อนวลสลัก เมื่อธิดาเจริญวัยพระอินทร์อยากให้มีนักรำแบบใหม่ขึ้นจึงคลใจให้นางอยากกินเกสร

ดอกบัว และส่งเทพบุตรไปปฏิสนธิในครรภ์ จากนั้นนางก็รักแต่รำลึกสนทนากับพระบิดาจะห้ามปราม พระยาสายฟ้าฟาดจึงเนรเทศลอยแพพร้อมด้วยพี่เลี้ยงออกไปจากเมือง ทำให้พี่เลี้ยงของพระยาสายฟ้าฟาด 2 ใน 6 คนหนีออกจากเมืองไปด้วยเพราะเกรงว่าวันหนึ่งหากตนทำผิดก็คงได้รับโทษถึงขั้นประหารเป็นแน่ เพราะแม้แต่ธิดาทำผิดยังถูกลอยแพ

แพขนางนางนวลสำลีไปติดที่เกาะกะซัง คลอดบุตรชายชื่ออจิตกุมาร มีความสามารถทำโนราได้ทั้ง 12 ท่า ชาวแพรไปยังเมืองปัญญาของพระยาสายฟ้าฟาด จึงให้มารับไปแสดงคณะของอจิตกุมารเดินทางถึงเมืองวันพุธตอนบ่าย เมื่อได้พบพระเจ้าตา จึงถามถึงเรื่องการขับไล่มารดา รวมทั้งถามว่าหากพี่เลี้ยงที่หนีไปเมื่อครั้งนั้นกลับมาจะชูปเลี้ยงหรือไม่ เมื่อพระยาสายฟ้าฟาดตอบว่าชูปเลี้ยง อจิตกุมารจึงทำพิธีเชิญครูทั้ง 6 คน ให้กลับมาดูการรำถวายและรับเครื่องบูชา พี่เลี้ยงทั้ง 6 คน พอใจการรำโนรามาก จึงมอบผ้าที่เป็นเครื่องบูชาให้แก่อจิตกุมาร ส่วนพระยาสายฟ้าฟาดก็เปลื้องเครื่องทรงและมงกุฎให้ และกำหนดเป็นหลักปฏิบัติว่าหากใครจะให้โนราแสดงต้องมีขันหมาก ต้องปลูกสร้างโรงโนรา และให้โรงโนราเป็นเขตกรรมสิทธิ์ของคณะผู้รำโนราด้วย

ในครั้งนั้นอจิตกุมารรำอยู่ 3 วัน 3 คืน พอถึงวันศุกร์ก็เชิญครูหมอบทั้ง 6 กลับไป หลังจากเสร็จพิธี พระยาสายฟ้าฟาดเปลี่ยนชื่อให้นางนวลสำลีเป็นศรีมาลา และอจิตกุมารเป็นพระเทพสิงสอนและประทานศรและพระขรรค์ให้ด้วย จากนั้นพระเทพสิงสอนก็เที่ยวรำโนราไปที่ต่างๆ โดยมีพระยา 4 คน ออกติดตามและร่วมแสดงเป็นตัวตลกสวมหน้ากากพราน แสดงโถมน้ำและการลุยไฟ

กล่าวถึงเมืองปัญญา เจ้าเมืองชื่อท้าวแสงอาทิตย์ ชายาคืออกาหนม โอรสชื่อศรีสุธน มีพรานบุญสิทธิ์เป็นผู้รับใช้ ออกล่าเนื้อมาส่งส่วยทุกวัน ได้ไปพบลูกสาวทั้ง 7 คน ของท้าวทุมพรนายช่างแห่งเมืองปัญญาซึ่งหนีไปอยู่เมืองไกรลาส หลังจากการสั่งฆ่าของท้าวแสงอาทิตย์เพราะเกรงจะไปสร้างปราสาทให้ส่วยงามกว่า ครั้งหนึ่งนางทั้ง 7 ไปเล่นน้ำที่สระอินดัด นางโนรานั้นองค์สุดท้ายต้องจึงถูกพรานจับไปถวายพระศรีสุธน และพระสุธนได้รับไว้เป็นชายา แต่เมื่อพระศรีสุธนไปออกศึก นางกาหนมก็ออกอุบายจะบุชายัญนางโนราผู้เป็นสะใภ้ แต่นางขอรำให้ดูเป็นครั้งสุดท้ายก่อนบินหนีกลับเมืองไกรลาส จนพระศรีสุธนไปรับกลับเมือง ต่อมาพรานบุญพบน้ำสุราที่คาบไม้ ต่อมานมาพอดีพบกับคณะของพระเทพสิงสอนจึงสมัครเล่นเป็นพราน จนพระเทพสิงสอนอายุได้ 25 ปี พระเจ้าสายฟ้าฟาดให้บวช มีการตัดจุก พรานบุญจึงนำเรื่องนางโนราที่พบมาดัดแปลงใช้ประกอบการแสดงโนรากับพระเทพสิงสอน เรียกว่า "การคล้องหงส์" ที่ยังคงมีให้เห็นในการแสดงโนราในพิธีโนราโรงครูปัจจุบันนี้

ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ (สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2550) เห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่า โนรามิต้นกำเนิดในภาคใต้ ด้วยเหตุผลที่ว่าการแสดงโนราสามารถนำมาใช้ต่อการดำรงชีวิตของชาวใต้ได้

ทั้งทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นและเอื้อต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม สามารถคุ้มครองดูแลรักษา ลูกหลานได้ ล้วนเป็นสิ่งที่ประชาชนใช้ประโยชน์จากโนราทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อการแสดงโนรามีความเข้มแข็งในพื้นที่ภาคใต้แล้วจึงมีการเผยแพร่ขยายออกไปยังที่อื่นๆ แต่หากมองในมุขกลับกันว่าโนรานั้นเป็นสิ่งที่ภาคใต้ได้รับมาจากที่อื่น จึงทำให้เกิดข้อสงสัยตามมาว่าทำไมการรักษารอคด้วยโนราไม่ปรากฏในท้องถิ่นอื่น พร้อมทั้งแสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า อาจารย์สุทริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และอาจารย์อุดม หนูทอง เชื่อว่าเมืองของพระยาสาขายี่ฟ้าฟาดในปัจจุบันคือจังหวัดพัทลุง ส่วนเส้นทางการลอยแพก็น่าจะไปสิ้นสุดเกาะกระชังหรือเกาะใหญ่ ของจังหวัดสงขลาพอดี โดยต่างเห็นพ้องกันว่า

“หากสอบถามเรื่องของโนรากับคนใต้จะได้รับความชัดเจนและมีความแม่นยำ มากกว่าจากท้องถิ่นอื่นที่อาจจะตอบไม่ได้ หรือตอบได้อย่าง ส่วนในสมัยธนบุรีที่มีการกวาดต้อนพวกคณะละครโนราจากภาคใต้ไปยังกรุงเทพฯ อาจทำให้การแสดงของภาคกลางได้นำเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยจากการแสดงโนราของภาคใต้ไปใช้ ทำให้มีความคล้ายคลึงกับการแสดงโนราของภาคใต้อยู่บ้าง” (ธรรมนิติย์ นิคมรัตน์, สัมภาษณ์: 29 เมษายน 2550)

ส่วนการแต่งกายของโนราที่มีการสวมเทริดนั้น ผู้รับงานท่านก็บอกว่าในวัฒนธรรมภาคใต้ไม่ปรากฏแต่จะมีอยู่ในภาคกลางเท่านั้นที่ษัตริย์โสมงกฎก็มีความเป็นไปได้ที่วัฒนธรรมตรงส่วนนี้ภาคใต้อาจได้รับการถ่ายทอดมาจากภาคกลางจริงๆ แต่โดยรวมแล้วก็เห็นว่าโนราเกิดจากภาคใต้อ่อน แล้วผ่านการจัดการ การฟูมฟัก ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ภาคกลาง

พิทยา บุขรรัตน์ (2550: 13-14) เห็นว่าโนราเกิดและรุ่งเรืองอยู่บริเวณรอบทะเลสาบสงขลามาก่อนแล้วแพร่กระจายสู่รอบนอก ตรงศูนย์กลางจึงยังเข้มข้นมาก และห่างจากศูนย์กลางจะเจือจางลงไป จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีการแพร่กระจายของการแสดงโนราของภาคใต้ไปสู่ภาคกลางหรือกรุงเทพมหานคร ในช่วงเวลาต่างกันถึง 3 ครั้ง คือ

ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2312 เมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จยกกองทัพลงไปปราบปรามจับตัวเจ้านครและนำขึ้นมายังกรุงธนบุรีพร้อมด้วยพวกละคร

ครั้งที่สอง ปี 2323 ในการฉลองพระแก้วมรกต โปรดให้ละครของเจ้านครมาแสดง ซึ่งครั้งนั้นได้แสดงประชันกับละครผู้หญิงของหลวงด้วย

ครั้งที่สาม ปี พ.ศ. 2375 ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีชาวเมืองนครศรีธรรมราช เมืองพัทลุง และเมืองสงขลาอพยพติดตามเจ้าพระยาคลังที่ยกทัพไปปราบเมืองไทรบุรีและหัวเมืองแขกทั้ง 7 กลับเข้าไปกรุงเทพฯ ด้วย จึงได้รวบรวมตั้งเป็นคณะละคร รับแสดงตามงานต่างๆ จนเป็นที่พอใจของชาวกรุงมาก ได้ชื่อว่าคณะละครชาติบาลสนามกระบือ และมีการฝึกหัดสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทย ในกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2477 โดย สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2541:10/17-19) พบว่าในสมัย

รัชกาลที่ 3 ชาวพทลุงอพยพหนีภัยแล้ง ตามกองทัพไทยที่ไปปราบกบฏไทรบุรีเข้ามา ซึ่งชาวพทลุงกลุ่มนี้เป็นพวกโนรา ได้มาตั้งบ้านเรือนในกรุงเทพฯ รับจ้างแสดงโนรา คนนิยมจ้างไปแก้บน เพราะเห็นว่าขลังด้วยมีคาถาอาคม คนกรุงเทพฯ เรียกโนราว่า ละครชาตรี เช่นเดียวกับครั้งธนบุรี แต่เป็นคนละรุ่นกัน จนทำให้สมัยรัชกาลที่ 4 ละครชาตรีได้กลายเป็นละครนอกโดยนำแบบแผนละครนอกมาใช้ ทั้งบทละคร เครื่องแต่งกาย และปีพาทย์ แต่คงแบบของโนราเดิมไว้เพียงการไหว้ครู ประกาศหน้าบทและร้องรำชาตรีรับโทนกับกรับ และสวมเล็บมืออย่างโนรา คนไทยชอบบนบานศาลกล่าวและนิยมแก้บนด้วยละครชาตรี การแสดงชนิดนี้จึงแพร่หลายและได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ ทศนะเรื่องตำนานโนราของศิลปินโนราในจังหวัดสงขลาปัจจุบัน หลายท่านก็มีความเห็นที่ไม่ต่างกันมากนัก และทุกคนต่างยอมรับว่าหากจะสืบสาวหากำเนิดการเกิดโนรานั้นคงต้องอาศัยเวลานาน แม้แต่ครูโนราบางท่านที่คลุกคลีกับโนรามาทั้งชีวิตก็ยังไม่หาข้อสรุปเรื่องนี้ไม่ได้ แม้ศิลปินโนราจะรับรู้เรื่องตำนานโนราในระดับที่มากบ้างน้อยบ้างต่างกันไป แต่ส่วนใหญ่ก็จะเชื่อและมั่นใจว่าโนราเป็นของคนใต้ดังนั้นก็น่าจะต้องมีจุดกำเนิดในพื้นที่รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ไม่ว่าจะเป็นฝั่งจังหวัดสงขลาหรือฝั่งจังหวัดพทลุงก็ตาม อย่างเช่น ประยูร แสงช้า (สัมภาษณ์, 4 พฤษภาคม 2550) ได้รับการเล่าขานต่อมาจากโนราชูลิ้นผู้เป็นบิดาว่า โนราที่มีจุดกำเนิดจากเจ้าผู้ครองเมืองพทลุง ธิดาถูกเทวดาคลใจให้อยากกินดอกบัวจนทำให้ตั้งครรภ์ทิ้งๆ ที่ยังไม่ได้อภิเษกกับชายใด จนเป็นเหตุให้พระบิดาโกรธเป็นอย่างมากจนเนรเทศให้ออกจากเมืองด้วยการลอยแพไปติดอยู่ที่เกาะสีชัง แล้วนายพรานก็ไปพบและคอยช่วยเหลือ จนถูกในครรรค์คลอออกมา และปรากฏว่าลูกชายชอบการรำโนราอย่างมีชีวิตจิตใจและรำได้อย่างสวยงามมาก เมื่อโตขึ้นนายพรานก็พาออกรำไปหาเงินจนเป็นที่รู้จักกันทั่ว ความทราบถึงพระเจ้าตา จึงได้รับกลับเมืองและจัดให้มีพิธีโนราโรงครูเรื่อยมา ส่วนสมพงษ์ สงสุวรรณ (สัมภาษณ์: 14 เมษายน 2550) เชื่อว่าโนราเกิดที่จังหวัดพทลุง และอธิบายเสริมว่า หลังจากพระยาสาายฟ้าฟาดได้เนรเทศธิดาออกจากเมือง ภายหลังท่านเจ้าเมืองไม่สบาย หมอใดก็ไม่สามารถรักษาหายได้ สุดท้ายก็รู้เมื่อมีหมอคนหนึ่งบอกว่าหากเขาโนรามารำก็จะหาย พระยาสาายฟ้าฟาดจึงสั่งให้ไปหาโนรามารำและบังเอิญไปเจอโนราที่เป็นหลานของตนโดยไม่ทราบว่าเป็นเลือดเนื้อเชื้อไข แต่เมื่อมีการแสดงโนรา พระยาสาายฟ้าฟาดเห็นว่าโนรานี้แต่งกายไม่สวยงาม จึงได้มอบเครื่องทรงกษัตริย์ให้ และหลังจากการรำโนราครั้งนั้นอาการเจ็บป่วยโดยไร้สาเหตุก็หายไป จึงทำให้มีการสืบทอดต่อๆ การประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูต่อกันมาจนถึงบัดนี้

จากตำนานทั้งสองกระแสที่กล่าวมามีประเด็นข้อแตกต่างที่น่าสนใจ เช่น การตั้งครรรค์ โดยไม่ทราบสาเหตุของธิดาของพระเจ้าสาายฟ้าฟาด บ้างก็ว่าเกิดจากพวกผู้ชายที่เข้ามาระบำ

รำฟ้อนด้วยกันในพระตำหนัก หรือไม่ก็บอกว่าเพราะธิดาเกิดมีความอยากที่จะเสวยเกสรดอกบัว เนื่องจากเทวดาดลใจเพราะอยากจะลงมาถ่ายทอดท่ารำสิบสองท่า การหยิบยกเหตุของการตั้งครมภ์ให้เป็นความคิดริเริ่มของเทวดา โดยดลใจให้อยากกินเกสรดอกบัวจนตั้งครมภ์ อาจเป็นเรื่องไร้เหตุผล แต่หากพิจารณาจะเห็นว่ากรกล่าวเช่นนี้ก็เพื่อเป็นการแสดงคุณวิเศษของโนราอย่างหนึ่ง อีกทั้งยังอาจเป็นการปกปิดความไม่ดีของบรรพบุรุษโนรา

ส่วนข้อถกเถียงเรื่องสถานที่การคลอตุ้มาร บางตำนานก็บอกว่าพระเทพสิงหนครลอดที่เมืองฝิ่งทิศตะวันตก คือเมืองพัทลุงปัจจุบัน นั้นหมายความว่าพระยาสายฟ้าฟาดไม่ได้ขับไล่ธิดาออกจากวัง แต่เหตุที่ทำให้ต้องไปอยู่ที่เกาะกะซังก็เพราะพี่เลี้ยงนำกุมารมาอาบน้ำที่ตาน้ำ เล่นลอยแพหยวกกันจนผลอทำกุมารลอยตามน้ำไปติดที่เกาะกะซัง โดยแม่ศรีมาลาไม่ได้ไปด้วย เมื่อเติบโตและชอบรำโนราก็สามารถรำเองจนสวยงามแล้วก็ออกรำไปทั่ว แม่ศรีมาลาทราบว่าเป็นกุมารจึงมารับกลับเมือง แต่อีกฝ่ายก็บอกว่าเมื่อแม่ศรีมาลาตั้งท้องก็ถูกบิดาเนรเทศลอยแพไปติดที่เกาะกะซัง อยู่ที่เกาะกะซังโดยอาศัยอยู่กับตายายและได้กำเนิดกุมารบนเกาะแห่งนี้ เมื่อกุมารเติบโตขึ้นแม่ศรีมาลาเองก็ชอบในการรำรำจึงสอนให้ลูกรำด้วย จนรำได้สวยงามกว่าแม่ ออกรำรำไปเรื่อยๆ บังเอิญได้ไปรำที่เมืองของพระเจ้าตา เมื่อรู้ว่าเป็นหลานตา จึงรับหลานและมอบเครื่องทรงให้เท่าที่สามารถถอดให้ได้ด้วยความรักหลาน หลังจากนั้นพระเทพสิงหนครจึงขออนุญาตไปรับแม่ศรีมาลากลับบ้าน แต่ด้วยความผูกพันกับสองตายายที่ให้ความช่วยเหลือนางจึงมอบสร้อยและแหวนทองคำให้ไว้เป็นที่ระลึก จนภายหลังสองตายายได้นำทองคำนั้นมาหลอมสร้างเป็นพระพุทธรูปทองคำที่รู้จักกันในนามของ “เจ้าแม่อยู่หัว” ซึ่งปัจจุบันเป็นที่เคารพของชาวบ้านและศิลปินโนราเทียบเท่ากับการให้ความเคารพครูหมอนโนรา โดยประดิษฐานอยู่ที่วัดท่ากระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา (ไพฑูรย์ ศิริรักษ์, สัมภาษณ์: 3 มิถุนายน 2550)

แม้ว่าสิ่งที่ปรากฏในตำนานโนราจะมีความแตกต่างกันทั้งชื่อของผู้ที่ปรากฏในตำนาน เช่น พระยาสายฟ้าฟาดหรือท้าวโกสินทร์ แม่ศรีมาลาหรือแม่ศรีคงคา พ่อเทพสิงหนคร พ่อเทพสิงสอนหรือขุนศรีศรัทธา ชื่อสถานที่ไม่ว่าจะเป็นเกาะสีซังหรือเกาะกะซัง แต่อย่างไรก็ตามแม้ตำนานจะผิดเพี้ยนกันแต่ก็เป็นเพียงประเด็นปลีกย่อย แต่ก็ยังคงมีใจความหลักและเค้าโครงเรื่องเดียวกัน

โนรา - ชาตรี

หลักฐานจากตำนานกิติ วรรณกรรมท้องถิ่นกิติ หรือแม้แต่ในวรรณคดีของภาคกลางที่กล่าวถึงการแสดงโนราตั้งแต่อดีตจนถึงล่วงเข้าในรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ล้วนเรียกว่า "ชาตรี" ทั้งสิ้นและยังพบหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรว่ามีการเรียกชาตรีเป็น "มโนราชาตรี" ในวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง "มโนหรานิบาดคำภีร์" ฉบับวัดมัจฉิมาวาส สงขลา ที่เขียนเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2411 ในตอนหนึ่งที่กล่าวถึงงานมหรสพในพิธีสมโภชพระสุธนนางมโนห์ราว่า "มโนราชาตรี ร้องบทเมธี ชมสวนชมสมร รำเมื่อกินเหล้า เคล้าคลอชวนนอน ลักยาพาจร เมรีมัวเมา" เป็นการชี้ชัดว่าการแสดงเรื่องอื่นที่ไม่ใช่เรื่องมโนห์ราก็เรียกการละเล่นชนิดนี้ว่า "มโนราชาตรี" เช่นเดียวกัน

เมื่อชาตรีแพร่หลายสู่ภาคกลาง ชาวภาคกลางก็เห็นว่ามีลักษณะใกล้เคียงคร จึงเรียกกันว่า "ละครชาตรี" ต่อมาได้มีผู้นำเอาเรื่องราวบางตอนจากพระสุธน- มโนห์รา มาแสดงจนเป็นที่ติดอกติดใจของผู้ชมโดยเฉพาะเมื่อมีนายพราน ที่ทำหน้าที่เป็นตัวตลก ทำให้ความนิยมในการแสดงเรื่องนี้ยิ่งมีบ่อยมากขึ้น จนทำให้ชาวบ้านพากันขนานชื่อการแสดงนี้ว่า "มโนห์รา" จนติดปากแทนคำว่า "ชาตรี" แล้วต่อมาก็กลายเป็น "โนรา" ตามความนิยมตัดทอนพยางค์ของภาษาท้องถิ่นได้ จนในที่สุดคำว่า "ชาตรี" ก็มีผู้เรียกน้อยลงจนสูญหายไป และจากสาระสำคัญในตำนานชาตรีและบทไหว้ครูโนราที่สืบทอดต่อกันมา ประกอบกับสถานที่และชื่อบุคคลที่เอ่ยถึงทำให้พอจะเชื่อได้ว่า "ชาตรี" ของภาคใต้ได้มีการพัฒนาเป็นศิลปะชั้นสูงจนกลายเป็นนาฏกรรมของราชสำนักของกษัตริย์ในภาคใต้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นอย่างน้อย โดยเฉพาะชื่อสถานที่ต่างๆ สามารถบ่งบอกได้ว่า จุดที่เกิดการพัฒนาของศิลปะการแสดงชั้นสูงอยู่บริเวณเมืองพัทลุง และจังหวัดสงขลาในปัจจุบัน

แม้ในสมัยกรุงธนบุรี ซึ่งเป็นช่วงที่พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้มีการทำนุบำรุงนาฏดุริยางค์เพื่อความครึกครื้นของชาวเมืองและได้อาศัยเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นเมืองเอกของปักษ์ใต้ในตอนนั้นเป็นแหล่งรวบรวมวัฒนธรรมทั้งด้านศาสนาและศิลปะ เนื่องจากไม่ได้ถูกพม่าเผาทำลายเป็นผลให้วัฒนธรรมของภาคใต้และภาคกลางต่างก็ถ่ายทอดสิ่งดีงามต่อกัน การปรับประสานระหว่างชาตรีของภาคใต้กับโขนละครของเมืองหลวงจึงมีเค้าว่าเริ่มขึ้นในช่วงนี้ เช่น หากพิจารณาจากพิธีครอบละครของภาคกลาง การใช้ขันสาครลายสิบสองนักษัตรคว่ำไว้กลางโรงพิธีสำหรับให้ผู้ครอบจะรองน้ำก็เป็นแบบอย่างของพิธีครอบครุโนรา โดยเฉพาะตราสิบสองนักษัตรเป็นสัญลักษณ์ของหัวเมืองปักษ์ใต้ที่ขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราชโบราณ เหล่านี้เป็นหลักฐานของการประสานได้เป็นอย่างดี และจากเรื่อง "Le Lakhon Nora ou Lakhonchatri Classique Siamois" ของ Rene Nicolas ซึ่งพิมพ์ในวารสารสยามสมาคม ปี พ.ศ. 2467 กล่าวถึงเรื่องการแต่งกายของละคร

ชาตรีเมืองนครศรีธรรมราชว่า มีอินทรรูและทับทรวง อันแสดงว่าคล้ายกับเครื่องโขนละครของเมืองหลวง แสดงถึงอิทธิพลจากโขนและละครจากภาคกลางที่แทรกซึมเข้าไปในละครชาตรีของภาคใต้เช่นกัน (อุดม หนูทอง, 2542: 3873)

รูปที่ 2. การแต่งกายของละครชาตรี

รูปที่ 3. การแต่งกายของโนรา

นอกจากนี้การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระภะรดเบิกโรง” และทรงกำหนดท่ารำของโนรา (ชาตรี) มาเป็นท่ารำของท่าพระภะรด น่าจะเป็นเพราะทรงมั่นพระราชหฤทัยว่า โนราหรือชาตรีในภาคใต้เป็นแบบแผนของละครในภาคกลางท่ารำต่างๆ ส่วนหนึ่งก็ได้รับมาจากคำบอกเล่าของบรรดาชาตรีโบราณในภาคใต้เมื่อเสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ประกอบการชำระเรียบเรียงขึ้นใหม่เพื่อให้เป็นแบบแผนที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ท้ายที่สุดท่ารำเหล่านั้นก็ได้ถ่ายทอดกลับไปสู่ภาคใต้จนคณะโนรายืดถือเป็นแบบฉบับสืบต่อมา จนกระทั่งปัจจุบัน ดังที่ปรากฏให้เห็นก็มีสายตระกูลของขุนอุปถัมภ์นรากร ซึ่งเป็นครูโนราของหัวหน้าคณะโนราธรรมนิศย์สงวนศิลป์นั่นเอง (สถาพร ศรีสังข์, 2544: 3-9)

ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันต์กุล (2541) เห็นว่า ละครชาตรีหรือละครกำบนที่แสดงในกรุงเทพฯ ปัจจุบัน แท้จริงก็คือโนราที่ถูกถอดเขี้ยวเล็บ แม้จะมีลักษณะหลายอย่างที่แสดงร่องรอยของโนราอยู่อย่างชัดเจน แต่ก็ปลุกหลานของโนราที่ผ่านการใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวงมาหลายชั่วรุ่น ในเวลาเกือบสองทศวรรษที่ผ่านมา ในเวลานี้โนราจึงกลายมาเป็นละครชาตรี และละครลูกผสมที่ถูกเรียกว่า ละครกำบนในที่สุด

เหตุการณ์แรกเป็นบันทึกของปัญญาชนชั้นสูงของสยามที่กล่าวถึงละครชาตรีและแสดงทัศนะซึ่งเป็นการประเมินค่าของการแสดงแบบนี้ คือลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ

กรมพระยาดำรงราชานุภาพถวายต่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2484 เป็นเวลาที่ละครชาตรีเข้ามาในกรุงเทพฯ ได้ร้อยกว่าปีแล้ว มีความตอนหนึ่งว่า

“พวกละครชาตรีที่อยู่หน้าวังวรดิศนั้น มีเรื่องตำนานปรากฏในหนังสือพงศาวดารรัชกาลที่ 3 ว่าเมื่อ พ.ศ.2375 สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ เมื่อยังเป็นเจ้าพระยาคลัง ยกกองทัพไปปราบเขตเมืองไทรบุรี ตั้งกองทัพหลวงอยู่ ณ เมืองสงขลา เวลานั้นกำลังเกิดทุกข์ภัยในแขวงเมืองพัทลุงและเมืองนครศรีธรรมราช มีพวกราษฎรที่อดอยากพากันไปเป็นบ่าวขอข้าวนายทัพนายกองกิน แล้วเลยติดตามเข้ามากรุงเทพฯ เป็นอันมาก ที่ในหนังสือพงศาวดารว่า ยอมเป็นบาวนั้นที่จริง ยอมเป็นทาส เพราะเข้าลักษณะทาสทั้ง 7 จำพวกตามกฎหมาย คือ ทาสสินไถ่ ทาสเกิดในเรือนเบี้ย ทาสมีผู้ให้ ทาสที่ช่วยพ้นจากอาญา ทาสที่ช่วยรอดจากทุกข์ภัย และทาสเชลยศึก เพราะฉะนั้นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดให้ได้พวกชาวเมืองพัทลุงและนครศรีธรรมราชที่เข้ามากรุงเทพฯ ครั้งนั้นให้พ้นจากทาส แล้วให้รวมเป็นไพร่หลวง 1 หนัด ทำการก่ออิฐถือปูนสำหรับสร้างพระอารามเรียกว่า กรมเกณฑนูญ ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่อำเภอ นางเลิ้งปัจจุบัน และยังให้พวกที่เคยเล่นโนราเข้ามาเล่นโนราในกรุงเทพฯ ด้วย คนชอบดูเลยเล่นเป็นอาชีพสืบต่อกันมามากกว่าร้อยปีแล้ว แต่ชื่อเรียกว่า ละครชาตรี นั้นไม่ปรากฏทางเมืองพัทลุงและนครศรีธรรมราช คงเป็นชื่อที่เรียกกันขึ้นในกรุงเทพฯ เพราะเหตุใดจึงเรียกเช่นนั้นได้แต่สันนิษฐานประกอบกับศัพท์ ชาตรี เช่นว่าเป็นชายชาตรี ซึ่งเข้าใจกันเป็นสามัญว่า เป็นพวกที่รู้เล่ห์กลต่างๆ ตามได้ยนิกล่าวมาก็ว่าพวกละครชาตรีเป็นเช่นนั้น...” (ปริตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล, 2541: 142)

หลังจากนั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงมีลายพระหัตถ์ตอบลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2484 ว่า “ชื่อที่เรียก ละครชาตรี เห็นจะตั้งขึ้นกันในกรุงเทพฯ เป็นแน่ พวกโนรานอกจากเล่นแล้วก็มักแสดงวิชาควบเข้าด้วย มีการลุยไฟ เป็นต้น เราจึงตั้งกัน เรียกชื่อละครพวกนั้นว่า ละครชาตรี หมายความว่า ละครมีเวทมนต์ อย่างเดียวกับคำ คงกะพันชาตรี...”

(ปริตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล, 2541:144)

แสดงให้เห็นว่าชนชั้นสูงกล่าวถึงละครชาตรี ไม่ใช่สำเนียงที่ยกย่องชื่นชมนัก ละครชาตรีไม่ได้เข้ามาในกรุงเทพฯ อย่างสง่างาม บรรพบุรุษเป็นพวกที่อดอยากจนต้องยอมตัวเป็นทาส เข้ามาพึ่งบารมีเจ้านาย การที่หากินได้ก็เพราะว่าคนเห็นเป็นของแปลกและเป็นของราคาถูก ชาวเมืองจึงนิยมกัน ปัญญาชนทั้งสองพระองค์จะมีทัศนะว่า ละครชาตรีก็คล้ายๆ กับการแสดงมายากลชนิดหนึ่ง คำว่า “เล่ห์” “กล” และ “เวทมนต์” ไม่ใช่คำที่แสดงถึงของที่มีคุณค่ามากนัก

ยุคสมัยการกำเนิดโนรา

แม้ว่านักวิชาการหลายท่านได้มีความพยายามศึกษาการกำเนิด ยุคสมัย และที่มาของโนรา และได้สรุปว่าโนราหรือแต่เดิมที่เรียกว่า “ชาตรี” เป็นการแสดงทางภาคใต้ที่มีมาไม่น้อยกว่า 400 ปี สันนิษฐานว่าอาจมีมาตั้งแต่สมัยศรีวิชัย หรือพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นอย่างน้อย

เทวสาโร กล่าวว่่า “โนราเป็นการร่ำรำสำหรับเทพเจ้า พระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์ ในศาสนาพราหมณ์ เมื่อศาสนาพราหมณ์เข้าสู่ภาคใต้จึงนำการเล่นชนิดนี้เข้ามาด้วย”

สวนอาจารย์ผาสุก อินทรารุธ ตั้งข้อสังเกตว่าโนราคงเป็นอารยธรรมของอินเดียใต้ที่แพร่เข้ามาในภาคใต้ของไทย ราวพุทธศตวรรษที่ 13-16 ซึ่งเป็นช่วงที่อาณาจักรศรีวิชัยเจริญรุ่งเรือง

งานวิจัยของสถาบันทักษิณคดีศึกษาระบุเพิ่มเติมว่า โนราคงจะเจริญรุ่งเรืองขึ้นในอินแดนรอบลุ่มทะเลสาบสงขลาตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นอย่างน้อย (นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, 2545: 54-55)

ข้อสรุปเกี่ยวกับยุคสมัยแห่งการเกิดและการแพร่หลายของโนรานั้น มักเป็นการสันนิษฐานจากตำนานโนราและตำนานท้องถิ่นเกี่ยวกับโนราในพื้นที่ต่างๆ นำมาเทียบเคียงกับหลักฐานทางโบราณคดี เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดสุวรรณคีรี จังหวัดสงขลา ภาพส่วนหนึ่งแสดงถึงไตรภูมิอันประกอบด้วยสวรรค์ โลกมนุษย์ และภาพของพระมาลัยโปรดสัตว์ในนรก โดยมีภาพเปรตอารมณีสวมเทริดยกแขนร่ำรำโนรา ซึ่งเป็นภาพเพียงส่วนหนึ่งที่ยังคงหลงเหลือเพียงพอต่อการบอกเล่าความนิยมโนราของคนยุคสมัยที่ผ่านมาได้ระดับหนึ่ง ส่วนอีกภาพหนึ่งอยู่ที่วัดมณีมาวาส วัดเก่าใ้กลางเมืองสงขลา เขียนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2406 เป็นภาพโนราผู้ชายกับนายพรานกำลังร่ำรำพร้อมนักดนตรี ผู้เชี่ยวชาญบางท่านบอกว่าเป็นการร่ำรำเลียนพรายเหยียบลูกมะนาว อันเป็นการร่ำรำโนราที่มีความศักดิ์สิทธิ์และคาถาอาคม บริเวณรอบๆ โรงโนรา มีผู้ชมทั้งชาวไทยและต่างชาติสนใจชมกันอย่างมากมาย เป็นการจำลองบรรยากาศในงานราชาภิเษกพระมหาชนกกับพระมเหสี

รูปที่ 4. ภาพเปรตรำโนรา จิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดสุวรรณคีรี จังหวัดสงขลา

รูปที่ 5. โนราภิรมย์นายพราน ภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดมัชฌิมาวาส สงขลา

ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดมัชฌิมาวาสส่วนหนึ่งเป็นฝีมือของช่างสิบหมู่จากกรุงเทพมหานคร อีกส่วนหนึ่งเป็นฝีมือช่างท้องถิ่นสงขลาที่มีส่วนร่วมในการเขียน ภาพนี้จึงสามารถถ่ายทอดความรู้สึก อารมณ์ของคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการแต่งกาย การละเล่น ความเชื่อ ประเพณี ตลอดจนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในสมัยนั้น ความเชื่อมโยงระหว่างภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดสุวรรณคีรีกับวัดมัชฌิมาวาสที่เป็นเรื่องราวของโนราทั้งสองภาพคือวัดทั้งสองนี้มีประวัติที่สามารถสืบสาวต่อกันได้ สันนิษฐานได้ว่าวัดสุวรรณคีรีมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายต่อมาได้มีการบูรณะให้เป็นวัดประจำเมืองสงขลา พ.ศ. 2379 เป็นวัดที่ใช้ในพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการเมืองสงขลา ก่อนที่จะย้ายเมืองมาฝั่งบ่อทรายและมีวัดมัชฌิมาวาสที่ใช้เป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์นั้นแทนวัดสุวรรณคีรีในช่วงต่อมา ทั้งสองวัดจึงเป็นวัดที่มีความสำคัญของเมืองสงขลา เป็นวัดที่มีผู้ครองเมืองและข้าราชการระดับสูงเข้ามาเยี่ยมเยียนเสมอ จึงนิยามได้ว่าเรื่องราวที่สื่อมาเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังก็เป็นสิ่งที่สะท้อนสภาพชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนในสมัยนั้นด้วยเช่นกัน

แต่ก็น่าแปลกที่ภาพเขียนโนราที่เก่าแก่ที่สุด เท่าที่ถูกค้นพบในปัจจุบันกลับไม่ใช่ในพื้นที่จังหวัดสงขลาหรือพัทลุง เพราะจิตรกรรมดังกล่าวนี้ได้จารึกไว้ว่าเขียนไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2277 ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แห่งกรุงศรีอยุธยา คือภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี เป็นภาพงานพระเมรุพระพุทธรูปเจ้า มีภาพมหรสพหลายชนิด เช่น โขน ต่อยมวย ไล่ลวด และโนรา โดยโนราหญิงชายกำลังรำรำรำ พร้อมกับสวมเทริด สวมหาง เล็บงอน มีกำไรรัดข้อมือและต้นแขน ฝ่ายหญิงนั้นเปลือยอก แต่ดูโดยรวมแล้วก็เหมือนกับการแต่งกายของโนราในปัจจุบัน ภาพนี้ชี้ให้เห็นว่าอย่างน้อยในสมัยอยุธยาตอนปลาย โนราก็เคยแพร่หลายออกนอกพื้นที่ภาคใต้โดยแพร่หลายมาถึงจังหวัดเพชรบุรี (นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, 2545)